

การออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมเกาะเกร็ด พิชชายุทธ ปิ่นกาญจนากุล , ขวัญใจ สุขก้อน

สาขาวิชาออกแบบกราฟฟิกและมัลติมีเดีย คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

สื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติของเกาะเกร็ด ได้นำเสนอความน่าสนใจและความตื่นตาตื่นใจ ในการมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติของเกาะเกร็ด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้เกาะเกร็ดมีความน่าสนใจในด้านการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีไกด์ในการท่องเที่ยวเวลาที่มาเที่ยวควรจะไปสถานที่ไหน โดยผ่านการแนะนำของสื่อสิ่งพิมพ์ Gide book และ Map ในการเลือกดูสถานที่ ที่ท่านสนใจ โดยใช้รูปแบบการออกแบบที่เป็น ธรรมชาติ มีเสน่ห์ และดูสนุกสนาน วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติของเกาะเกร็ด ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นและเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของชุมชนให้มีความน่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ ดำเนินการวิจัยด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มนักศึกษาและวัยทำงานและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดมีหลากหลายมากขึ้น 2) เกาะเกร็ดเป็นที่น่าสนใจและเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีเสน่ห์และเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเกาะเกร็ด 3) ดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมายและเห็นถึง เอกลักษณ์ของเกาะเกร็ดมากขึ้น

คำสำคัญ : สื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว, วัฒนธรรม, ธรรมชาติ

Media to promote tourism, nature and culture Koh Kret

Pitchayut Pinkanjanakul , Khwanchai Sukkon

Department of Graphic and Multimedia Design, Faculty of Industrial Technology, Suan Sunandha
Rajabhat University

Abstract

Media promotion of tourism, culture and nature of the island. It offers interesting and exciting. In the cultural and natural attractions of the island. It aims to make the island more attractive in terms of tourism even more. And to target a guide for navigation. Travel time to visit the place where I should go. Through the introduction of media Gide book and select Map to see where you are interested in using design patterns that are naturally attractive and fun. Valle purpose of research Media is designed to promote tourism, culture and nature of the island is known for much more. Research conducted by Queries from students and working professionals. Interview and design professionals

The results showed that the 1) tourism model island has a variety of 2) island is more interesting and more well-known, there are charming. Design and unique community centre 3) attracted the attention of the audience and see. The identity of the island.

Keywords: Media for tourism promotion, Culture, Nature

บทนำ

ในปัจจุบันสถานที่ท่องเที่ยวไว้สำหรับเที่ยวชมธรรมชาติและวัฒนธรรมในตัวเมืองนั้น มีอยู่ไม่มาก เพราะเทคโนโลยีและความเจริญรุ่งเรืองในสมัยนี้เข้ามาแทนที่ธรรมชาติและป่าไม้หมด บางครั้งเราอาจจะหาสถานที่ท่องเที่ยวที่สนุกเพลิดเพลินไปกับบรรยากาศเหมือนในสมัยก่อนจึงหาได้ยาก ถ้านึกถึงสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ ผู้คนต่างมองไปที่ต่างจังหวัดเหตุผลก็เพราะต่างจังหวัดนั้น ไม่ใช่เพราะว่าเทคโนโลยีเข้าไม่ถึง แต่เป็นเพราะว่าผู้คนที่ต่างจังหวัดนั้นอาศัยกันกระจัดกระจายกว่าในตัวเมืองใหญ่ๆ สาเหตุนี้จึงทำให้สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติของต่างจังหวัดนั้นยังมีอยู่มากกว่าในตัวเมืองและปริมณฑล ผู้วิจัยจึงอยากนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวที่หนึ่งซึ่งอยู่ในตัวเมือง นนทบุรี และการเดินทางก็มาได้สะดวกสบายเลยอยากนำเสนอให้ทุกคนมาเที่ยวชมธรรมชาติและบรรยากาศริมคลองของชุมชนเกาะเกร็ดที่มีเสน่ห์ของความเก่าแก่อยู่

เกาะเกร็ดเป็นย่านชุมชนที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เป็นทั้งชุมชนค้าขายและเป็นที่ตั้งด่านตรวจเรือต่าง ๆ ที่จะเดินทางผ่านไปยังอยุธยา ต่อมาเมื่อถึงรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ ได้มีการสั่งให้ขุดคลองลัดตามลำน้ำเจ้าพระยาเพื่อให้การคมนาคมมีความสะดวกขึ้น แล้วก็แก้ปัญหาการเดินทางเรือสำเภากักขัง รวมถึงเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของอยุธยาในสมัยนั้น เมื่อได้ทำการขุดคลองนั้นสำเร็จ ก็ทำให้เกิดการเดินทางเรือลัดได้เร็วขึ้น เรียกคลองในสมัยนั้นว่า คลองลัดเกร็ดน้อย ต่อมา นิยมเรียกว่า คลองลัดเกร็ด ต้นคลองหรือปากคลองเรียกว่า ปากเกร็ดนั่นเอง

ปัญหาที่คือส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่ไปเกาะเกร็ดนั้นมักไปแวะแค่เพียงในโซนของตลาดและร้านค้าที่ขายของเท่านั้น ส่วนใหญ่ยังไม่ทราบว่าเกาะเกร็ดมีสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมน่าสนใจอื่นๆ อยู่ภายในบริเวณพื้นที่ของเกาะเกร็ด จากปัญหาจึงทำให้ผู้วิจัยต้องการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด เพื่อกระตุ้นให้ผู้คนหันมาสนใจ เที่ยวชมป่าไม้ ธรรมชาติ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชน และ สัมผัสบรรยากาศริมคลอง เพื่อเป็นการส่งเสริมว่าเกาะเกร็ดไม่ได้มีดีแค่เรื่องอาหารการกินและตลาด แต่ยังมีความสวยงามที่ซ่อนอยู่ในสถานที่แห่งนี้อีกมากมาย นั่นเอง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะเกร็ดขึ้นมา เพื่อนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวที่อยากมาเที่ยว ได้รับรู้ข้อมูลของเกาะเกร็ดว่ามีสถานที่ไหนบ้างที่ยังไม่ทราบหรือไม่เคยรู้มาก่อน ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่อยากมาเที่ยวชมบรรยากาศความเป็นชุมชนเก่าแก่ออกเหนือจากการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวแล้วยังเป็นการเพิ่มคุณค่าทางด้านศิลปะทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้พบเห็นมีปฏิสัมพันธ์กับสถานที่และเป็นการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนเกาะเกร็ดในทางตรงและทางอ้อมของประเทศอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้ดึงดูดกลุ่มเป้าหมาย
2. เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของชุมชนให้มีความน่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลประวัติความเป็นมา ความน่าสนใจจากหนังสือ ตำรา เว็บไซต์และมัลติมีเดีย รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติเกาะเกร็ด
2. สร้างการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่จะใช้ถามสำหรับกลุ่มเป้าหมาย และแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้กับผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ
3. เก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย ก็คือประชากรกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มนักเรียน นักศึกษา และวัยทำงาน ที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และวัฒนธรรม จำนวน 50 คน
4. เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 5 คน
5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ % ค่าเฉลี่ย และใช้วิธีตีความจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ข้อมูลดังกล่าวจะถูกใช้เป็นโจทย์ทางการออกแบบซึ่งจะสอดคล้องกับพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย
6. ออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ ธรรมชาติ ของเกาะเกร็ด

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่าง คือ นักเรียน นักศึกษา และ วัยทำงาน จำนวน 50 คนผลที่ได้จะแยกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ลักษณะของสื่อประชาสัมพันธ์ที่กลุ่มเป้าหมายต้องการรวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบจำนวน 5 คนดังนี้

ส่วนที่ 1 คือ กลุ่มนักเรียน นักศึกษา และวัยทำงาน เลือกซื้อหนังสือคู่มือการท่องเที่ยวจากภาพประกอบ (ดังตารางที่ 1) ลักษณะเนื้อหาของงานจะมีการสอดแทรกตลาดและอาหาร (ดังตารางที่ 2) และสิ่งที่ยากทราบระหว่างการท่องเที่ยวคือร้านอาหาร (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะเลือกซื้อหนังสือจากภาพประกอบในหนังสือมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 72 %

ท่านเลือกซื้อหนังสือคู่มือการท่องเที่ยวจากองค์ประกอบอะไร	ร้อยละ	ลำดับ
1. ภาพประกอบในหนังสือ	72	1
2. เนื้อหา	18	2
3. รูปแบบการจัดวาง	10	3
รวม	100	-

ตารางที่ 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามอยากใหญ่มีการแนะนำร้านอาหารสอดแทรกภายในเนื้อหาด้วย คิดเป็นร้อยละ 80 %

หากท่านต้องท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเกาะเกร็ดท่านอยากให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นแบบใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ร้อยละ	ลำดับ
1. มุ่งเน้นแต่เนื้อหา	2	3
2. สอดแทรกตลาด/อาหาร	80	1
3. สอดแทรกที่พัก/และสถานที่น่าสนใจ	38	2
รวม	100	-

ตารางที่ 3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สิ่งที่ยากทราบระหว่างการท่องเที่ยวคือตลาดและอาหารคิดเป็นร้อยละ 56 %

ท่านคิดว่าเนื้อหาส่วนใดที่ท่านอยากทราบมากที่สุดในระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ร้อยละ	ลำดับ
1. โบราณสถาน	38	3
2. ร้านอาหาร	56	1
3. แหล่งเรียนรู้และธรรมชาติ	50	2
รวม	100	-

ส่วนที่ 2 คือ วิเคราะห์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 5 ท่าน ลักษณะโทนสีของงานที่นำมาใช้ (ดังตารางที่ 4) ลักษณะของภาพในงานออกแบบที่ใช้ (ดังตารางที่ 5) การเลือกใช้กริดในงานออกแบบหนังสือ (ดังตาราง 6)

ตารางที่ 4 พบว่า Mood & Tone ในงานออกแบบ

ควรใช้เป็น Cool Casual และ Casual
คิดเป็นค่าเฉลี่ยทั้งหมด 5.0 และ 4.8

ลำดับ ที่	รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ
1	Cool Casual	5	1
2	Casual	4.8	2
3	Natural	4.8	2
4	Modern	4.2	3

ตารางที่ 5 พบว่าลักษณะของภาพที่ใช้ในงาน

ออกแบบควรใช้ ภาพวาดลงสี และ ภาพถ่ายผสม
ภาพวาด

คิดเป็นค่าเฉลี่ยทั้งหมด 4.4 และ 4.2

ลำดับ ที่	รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ
1	ภาพวาดลงสี	4.4	1
2	ภาพถ่ายแบบผสม	4.2	2
3	ภาพillustration	3.4	3
4	ภาพวาดขาวดำ	2.2	3

ตารางที่ 6 พบว่าการเลือกใช้กริดในงานออกแบบ

หนังสือ ควรใช้กริดแบบ Manuscript Grid และ
Hierarchical Grid

คิดเป็นค่าเฉลี่ยทั้งหมด 4.2 และ 3.8

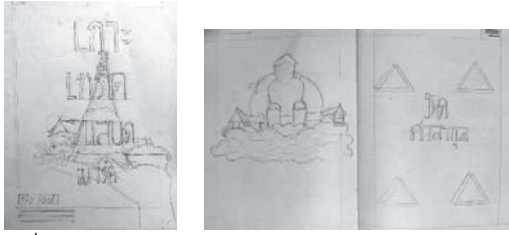
ลำดับที่	รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ
1	แบบ มนุสคริปต์กริด (Manuscript Grid) เป็นกริดที่มีโครงสร้างเรียบง่ายเป็นบล็อกใหญ่บล็อกเดียวหรือคอลัมน์เดียว	4.2	1
2	ไฮราคัลกริด (Hierarchical Grid) รูปแบบกริดที่มีโครงสร้างซับซ้อนใช้ช่องที่มีเล็กใหญ่ไม่เท่ากัน	3.8	2
3	โมดูลาร์กริด (Modular Grid) เป็นรูปแบบกริดที่ประกอบด้วยโมดูลหลาย ๆ โมดูลซึ่งเกิดจากการตีเส้นตามแนวตั้งและแนวนอน	3.6	3
4	คอลัมน์กริด (Column Grid) เป็นรูปแบบกริดที่มีคอลัมน์มากกว่าหนึ่งคอลัมน์ในหนึ่งหน้า	3.4	4

ผลการออกแบบ

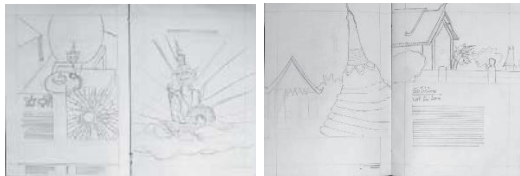
จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานออกแบบ ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสม่ำเสมอ สามารถนำไปใช้เป็นโจทย์ทางการออกแบบ ทำสอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ผลผลิตของการวิจัยครั้งนี้คือ สื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม แนวคิดที่ใช้ในการออกแบบ concept เกาะเกร็ด 7 แลนด์มาร์ค เพื่อสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์และเสน่ห์ของชุมชนเกาะเกร็ด โดยใช้รูปแบบ Mood & Tone คือ Cool Casual / Casual กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียน นักศึกษาและวัยทำงาน อายุระหว่าง 21-30 ปี โดยสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมนั้น จะมีรูปแบบที่สนุกสนาน น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ ขั้นตอนการออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมของเกาะเกร็ด

1. ศึกษาข้อมูลของชุมชนเกาะเกร็ด
2. ทำแบบร่างสื่อประชาสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับแนวคิด
3. ออกแบบภาพประกอบที่กำหนดไว้ตามแนวคิด
4. จัดวางองค์ประกอบของสื่อประชาสัมพันธ์ของเกาะเกร็ด หนังสือคู่มือการท่องเที่ยวจำนวน 48 หน้า แผ่นพับสำหรับนำเที่ยวปั่นจักรยาน
5. ทำแบบจำลองของสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อทดสอบการใช้งาน

ภาพที่ 1 แบบร่างหนังสือหน้าปกและด้านใน จากภาพผู้วิจัยจะสื่อให้เห็นถึงความโดดเด่นของสถานที่แต่ละสถานที่ภายในเกาะเกร็ดที่มีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่นั้นเอาไว้

ภาพที่ 1.1 แบบร่างสเก็ตช์หน้าปก และการจัดวาง
Layout ด้านในหนังสือ

ภาพที่ 1.2 แบบร่าง Layout การจัดวางด้านใน
หนังสือ

ภาพที่ 2 สื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว Gide Book เป็นภาพลงสีของแบบร่างสเก็ตช์ที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของสถานที่ต่างๆภายในชุมชนเกาะเกร็ดที่มีความน่าสนใจในแต่ละสถานที่ที่ผู้วิจัยได้นำมาอยู่ภายในหนังสือ ออกแบบ

ภาพที่ 2.1 ปกหนังสือเป็นลงสีในคอมพิวเตอร์

ภาพที่ 2.2 การจัดวาง Layout ด้านในหนังสือ
แบบคอมพิวเตอร์

ภาพที่ 2.3 การจัดวาง Layout ด้านในหนังสือ
แบบคอมพิวเตอร์

ภาพที่ 2.4 การจัดวาง Layout ด้านในหนังสือ
แบบคอมพิวเตอร์

ภาพที่ 3 ตัวอย่างงานจริงเป็นภาพแสดงตัวอย่างงานในรูปแบบจริง

ภาพที่ 3.1 ภาพแสดงตัวอย่างหน้าปกหนังสือ

ภาพที่ 3.2 ภาพแสดงตัวอย่างด้านในหนังสือใน
รูปแบบจริง

วิจารณ์ผลการวิจัย

การออกแบบสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมของเกาะเกร็ดใช้หลักการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์สำหรับวัยรุ่นโดยใช้องค์ประกอบภาพที่น่าสนใจ ที่มีสไตล์ และคู่มือความสนุกสนานใน คงความเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่ ที่จะนำเสนอไว้ในหนังสือ

ผลการทดสอบการใช้สื่อกับนักศึกษาทำให้เห็นว่าสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีรูปแบบ สนุกสนาน สีสันสดใส และดึงดูดความสนใจด้วยภาพประกอบ ทำให้สื่อมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย และยังเป็น การเชิญชวนให้ผู้คนที่หันมาสนใจและสนุกสนานกับการมาเที่ยวภายในชุมชนเกาะเกร็ดอีกด้วย

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้ดึงดูดกลุ่มเป้าหมายอีกทั้งยังส่งเสริมภาพลักษณ์ของชุมชนเกาะเกร็ดให้มีความน่าสนใจเป็นเอกลักษณ์ซึ่งได้รวบรวมแนวความคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่างและผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การออกแบบนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นผลงาน การออกแบบหนังสือท่องเที่ยว Gide Book สำหรับการท่องเที่ยวชุมชนเกาะเกร็ด โดยนำข้อมูลจากการศึกษานำมาสรุปเพื่อเป็นแนวทางการออกแบบหนังสือ ดังนี้ 1. การใช้โทนสี 2. การใช้ตัวอักษร 3. การใช้ระบบกริดในงานออกแบบหนังสือ 4. การจัดวางองค์ประกอบของภาพ สิ่งที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือ มีกระบวนการคิดและลำดับขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจนสามารถนำไปใช้จริงได้ และได้สื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถดึงดูดกลุ่มเป้าหมายให้มีปฏิสัมพันธ์กับสถานที่ท่องเที่ยวและได้รับความ

สนุกสนานจากการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเสริมสร้างความ เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเกาะเกร็ดให้มีความโดดเด่นและน่าสนใจ ช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวให้กับชุมชนและเสริมสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในพื้นที่อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- เกาะเกร็ด. (2559) **ประวัติความเป็นมา**. ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2561 จาก <http://www.kohkred-sao.go.th/>
- เอื้อเอ็นดู ดิศกุล. (2541) **หลักของรูปทรงและการออกแบบ**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุพรีมพรินทร์. (2554) **องค์ประกอบและหลักการออกแบบ** ค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2561 จาก <http://www.supremeprint.net/index.php?lay=show&ac=article&id=538976245>
- ชาญวิทย์ หาญรินทร์. **การผลิตสิ่งพิมพ์** กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ,2547 ค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2561
- เกรียงไกร. (2558) **ทฤษฎีสื่อสำหรับงานออกแบบ** ค้นหาเมื่อ 8 สิงหาคม 2561 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/381237>
- Mullika Malihuan. (2558) **การใช้ตัวอักษรสำหรับงานออกแบบ** ค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2561 จาก <https://sites.google.com/site/minimomos54/taw-xaksr>
- Poysirikanda. (2558) **การจัดองค์ประกอบภาพ** ค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2561 จาก <https://poysirikanda.wordpress.com/การจัดองค์ประกอบภาพ>